

LORD MILNER

Daar was een Driemanschap: Chamberlain — Kitcheners — Milner. Het zwoer den dood aan de beide Hollandische Boerenrepublieken in Zuid-Afrika, en het opzet slaagde.

Jonge Christenen verbazen zich dikwijls over zulke feiten. Hoe kan dat nu? vragen ze. God is toch een God van het heilig recht? En hoe kan het onrecht dan zegevieren?

Als we ouder worden, vermindert onze verbazing. Wij slaan dan de Heilige Schrift op, en lezen daar op menige plaats, hoe het onrecht in de wereld zegeviert.

„De waarheid struikelt op de straat,” lezen wij daar.

Het was een man van groote wijsheid, een profeet, de Evangelist van het Oude Verbond — het was Jesaja, die deze woorden uitte.

Hij had de gangen der wereld nagespeurd; hij had met een ontsteld gemoed gezien, hoe het onrecht het won; en hij was uitgebarsten in den droeven smartkreet: „De waarheid struikelt op de straat!”

Sinds wij zulke woorden lazen, begrepen we de smart van Jesaja. Het was immers ook onze smart. En wij begonnen een perspectief te zien in de gebeurtenissen.

Er stond geen punt achter die gebeurtenissen; nauwelijks een komma. De stroom golfde al maar voort; hij blijft golven, totdat Christus de teugels van het bewind zal grijpen.

Dan zullen we iets ontzaglijks beleven. Dan zal al het kromme recht worden gemaakt, met een kracht, die de koningen en grooten der aarde zal doen beven; en de Heere Heere zal gerechtigheid en lof doen uitspruiten voor al de volken . . .

Dat is voor ons Christenen het perspectief, dat wij zien met te klaarder glans bij het klimmen onzer jaren. Dat troost het vermoede hart. En met de gemeente aller eeuwen snikt de ziel het reikhalzend uit: „Kom, Heere Jezus, ja kom haastiglijk!”

Is daarmee dan beweed, dat Christus buiten het tegenwoordige wereldgebeuren staat?

Dat zij verre!

Hem is immers gegeven alle macht in hemel en op aarde. Hij ziet alles; Hij weet alles; Zijn blik omspannt het verleden en de toekomst. Voordat dit Driemanschap tot den moord op de Boerenrepublieken besloot, ja voordat deze drie menschen wisten, dat er een Zuid-Afrika bestond, zag Christus reeds de gedachten, die eens in deze breinen zou ontkiemen.

Chamberlain — Kitcheners — Milner . . .

Het hoofdstuk is ten einde; wij lazen het uit.

Milner was de laatste. En het droevig klokgelui aller eeuwen gaat over het laatste vers van dit hoofdstuk: „En hij stierf.”

Het begon al in het Oude Testament; men moet er Genesis V maar eens op naslaan. En dat klokgelui boven de geopende graven is nóg niet verstomd . . .

En de rouwdragers gaan rond in de straten, om het einde kond te doen van Alfred Milner, burggraaf, lord, oud-gouverneur, oud-minister, den laatsten man van het Driemanschap . . .

Chamberlain werd in de eerste plaats genoemd, want hij was de grootste, de geniaalste en de machtigste van de drie. Hij is minister geweest, en hij was de sterkste geest in dat ministerie.

Er is weer een Chamberlain minister. En evenals de vroegere Chamberlain is hij minister van buitenlandsche zaken.

't Is de zoon. De vader, Joseph Chamberlain, was de leider van het Driemanschap. Maar de zoon gaat vrijuit; er kleeft geen onschuldig Afrikaansch bloed aan zijn handen; en de zoon zal ook niet dragen de ongerechtigheid van zijn vader . . .

Joseph Chamberlain genoot zijn triomf, toen de Boerenrepublieken ondergingen in den Engelschen stormvloed.

„All right!” zei hij.

Daarna kwamen die vreeselijke beroerten, die zijn sterk lichaam sloopten, en tot een jammerlijk wrak maakten. Niet zonder ontsteltenis en ontroering kon men dat wrak zien; het was een bitter lijden, en de dood werd door de naastbestaanden, die hem liefhadden, als een verlosser beschouwd.

„Eindelijk mocht hij het moede hoofd neerleggen ter laatste ruste,” zeiden zij, eindelijk!

Kitchener was de tweede in het Driemanschap. Hij was de man van het zwaard; de man der moordkampen; op zijn pad viel de sombere schaduw der graven van 27000 vrouwen en kinderen, omgekomen in de moordkampen.

Hij werd in den wereldoorlog minister van oorlog, en begaf zich op het Engelsche oorlogsschip, dat hem naar Rusland zou brengen.

Toen had zijn uur geslagen.

God zond den storm in den nacht en een Duitsche duikboot, en eenige dagen later spoelden de wrakstukken van het oorlogsschip aan. En het lijk van Kitchener is nimmer gevonden.

Nu staan wij bij de doodsbare van den derden van het Driemanschap; lord Milner. En de menschen, die het sterfhuis voorbijkomen, blijven er misschien een oogenblik staan om dan tot elkander te zeggen: „Die Milner bracht het toch maar ver in de wereld. En 't was niet eens een Engelschman — 't was een Duitscher.”

't Is waar. Hij was een geboren Duitscher. Te Bonn heeft zijn wieg gestaan, en te Tübingen heeft hij in de rechten gestudeerd. Vandaar ging hij naar Oxford, om zijn studies voort te zetten; hij bezat een krachtigen, doorzettenden geest, en William Stead bezorgde hem een betrekking als mede-redacteur aan de Pall Mall Gazette.

Stead beschouwde Milner als zijn vriend, en Milner zag in Stead een idealist, die buiten de rauwe werkelijkheid stond.

Hun wegen liepen uiteen, en toen Milner als Gouverneur naar de Kaapkolonie trok, werd de kloof onoverbrugbaar.

Stead streed voor het recht, en Milner wilde ook wel het recht, mits het strookte met de belangen van het Britsche wereldrijk! — Nóóit is er een geboren Duitscher geweest, die vuriger voor het Britsche imperialisme heeft gestreden dan deze man, die daar op de doodsbare ligt . . .

't Was in 1897, dat Milner tot Gouverneur der Kaapkolonie werd benoemd.

„Alfred,” riep Stead hem waarschuwend toe, „denk aan het heilig recht!”

„William,” luidde het antwoord, „bemoei je met je eigen zaken!”

In Zuid-Afrika was het een jaar te voren tot een crisis gekomen. Paul Kruger had gezegd: „Ons sal 'n plan maak, maar 'n beetje wag, totdat hierdie skildpad die kop uitsteek.”

Cecil Rhodes, de groote orgeltrapper der Engelsche politiek in Zuid-Afrika, die aldoor in de krachtigste bewoordingen had verzekerd, dat de Hollandsche Afrikaners in hem hun trouwsten vriend bezaten, liet het masker vallen, en zei tot Jameson: „Zeg, jochie, trap jij dat Transvaalsche republiekje eens in elkaar!”

Jameson volgde het bevel met kinderlijke blijmoedigheid op; het was het oogenblik, dat de schildpad den kop uitstak.

Dit bloedige komediespel duurde intusschen slechts een paar dagen; de Boeren stopten Jameson en zijn vrijbuiters, in zoover zij nog leefden, in de nor, en Rhodes viel als Eerste Minister der Kaapkolonie.

Zoo stonden de zaken, toen Milner als Gouverneur op het podium verscheen. In den lastbrief, dien hij medekreeg, werd hem bevolen, een beleid te ontwerpen, dat de Britsche belangen zou beschermen, zonder het recht der Zuid-Afrikaansche Republiek te krenken.

Milner wierp zich met de borst en met taaie volharding op zijn arbeid. Geen werk was hem te veel; hij leerde Nederlandsch en Afrikaansch, om de kwestie grondig te bestudeeren; zoo ontmoette hij Paul Kruger op zijn weg.

Ziedaar de twee tegenstellingen . . .

En Milner schreef naar Londen: „Er kan geen hoop op vrede en vooruitgang bestaan, zoolang in een der Republieken de Engelschen aan de Hollanders onderworpen blijven.”

In dien vorm goot Milner zijn rapport, om het Britsche zelfbewustzijn te prikkelen.

Hij werd uitgenoodigd tot een beraadslaging te Londen. Hij ging. Joseph Chamberlain beloofde hem zijn volledigen steun, en toen Milner terugkeerde naar Kaapstad, had hij de oorlogsverklaring in zijn zak . . .

Te Bloemfontein werd nog een conferentie gehouden, om de zaak der Uitlanders te vereffenen. Milner was er, en Paul Kruger was er ook. Deze Uitlanders, die half en heel failliet als wrakhout aan het Afrikaansche strand waren angespoeld, en nu, met goud en diamanten behangen, de regeering van Paul Kruger als een gouvernement van bittere tyrannie aanklaagden, werden door Milner geëxploiteerd, om de Boerenrepublieken te vernietigen.

God schonk aan Paul Kruger de genade, om te Bloemfontein pal te staan voor de onaantastbare rechten zijner Republiek. Dit beteekende, dat Milner de conferentie deed mislukken, en dat de oorlog onvermijdelijk was geworden.

De kern der beide Boerenrepublieken heeft dien strijd bijna drie jaren lang heldhaftig volgehouden; toen was het uit; en de republieken stortten ineen.

Het opzet was gelukt; het onrecht had gezegevierd; en Milner werd tot burggraaf verheven . . .

* * *

Chamberlain, zijn machtige beschermer, was daarmee nog niet tevreden. Hij zorgde er voor, dat Milner

tot bestuurder werd benoemd der veroverde landen.

„'t Is goed!” zei Milner.

Er verhief zich in de Transvaal een historische gedenkzuil van klipsteen. Daar was een keer een groote volksvergadering gehouden en ieder der duizenden hier verzamelde Boeren had een steen op den hoop geworpen: als een getuigenis van trouw aan de oude vlag.

Milner zag dien steenhoop. Hij beval, dien steenhoop te slechten, en aldus geschiedde het. De steenen werden vervoerd naar de Natalsche kust, en uitgestort in den Oceaan — op Milners bevel.

Men kan zich nauwelijks voorstellen, dat een geboren Engelschman het bevel zou hebben gegeven tot zulk een daad, want is de vijand overwonnen, dan is de Engelschman mild, vriendelijk, edelmoedig.

Doch Milner was geen geboren Engelschman: hij was een geboren Pruis, en een druppel van het Pruisisch militarisme was overgespat in zijn bloed.

Toen ontwaakte de consciëntie van Oud-Engeland. De geest van Gladstone rees op uit zijn graf, en de liberale partij, met den edelen Campbell-Bannerman aan het hoofd, verklaarde aan Milner den oorlog.

Milner regeerde tot Maart 1905 in Zuid-Afrika; toen kwam de nieuwe koers met het zelfbestuur, de brug tot de soevereiniteit, en Milner paste niet meer bij dat stelsel. Het Milner-regime nam een einde.

Tot aan den wereldoorlog werd weinig meer van hem gehoord; toen echter trad hij weer naar voren. In meer dan één Engelsch Ministerie nam hij zitting; hij werkte hard, van den morgen tot den avond, werd minister van oorlog, minister van koloniën, en deed zijn best, om de Egyptische kwestie op te lossen.

Doch daarvoor was hij in de allerlaatste plaats de aangewezen man. Hij miste de lenigheid der Engelsche staatkunde; deze vurige Britsche imperialist, stak in een Pruisisch harnas . . .

Hij is een noeste, harde werker geweest, zijn leven lang. Groot-Brittanje heeft nauwelijks trouwer dienaar gehad. Men voorspelde hem nog vele jaren, want al was hij vlak bij zijn 71ste jaar, hij was nog sterk en gezond.

Een inheemsche slaapziekte tastte hem echter aan; de dokters hadden er nog allen moed op, maar er deden zich complicaties voor, en binnen een week lag de sterke man op zijn doodsbed.

Er is beweerd, dat hij de laatste jaren zijn houding in de Afrikaansche beroeringen heeft betreurd en berouwd.

Het is mogelijk — is er geen berouw in onze eigen harten om zoo veel, dat achter ons ligt? Is het bij den voortreffelijksten Christen anders?

Milner leefde lang genoeg, om den groei van het Hollandsch-Afrikaansche ras te zien. Er moet een groote ontroering door zijn ziel zijn gegaan, toen het eerste nationaal Ministerie het bewind over de Unie van Zuid-Afrika aanvaardde, en het is wel aangrijpend en treffend, dat in diezelfde week, waarin Alfred Milner den laatsten adem uitsnikte, door het Zuid-Afrikaansche Parlement een nieuw artikel aan zijn grondwet werd toegevoegd, waarin het Zuid-Afrikaansche volk plechtig God erkent als den Schepper van hemel en aarde, en den Bestuurder van het lot der volken!

L. P.

